

Eindigheid en oneindigheid in *De wind van morgen* van Arjen Sevenster

door Maarten Asscher

Velen van u zullen tenminste één boek van Arjen Sevenster hebben gelezen, namelijk de bundeling van zijn chemo-kronieken onder de titel *De wind van morgen*, eerder dit jaar verschenen bij Uitgeverij In de Knipscheer.

Waarschijnlijk hebben de meeste aanwezigen hier ook tenminste één van Arjens dichtbundels gelezen, *Ogenblik* uit 2016, of *Bloemen in de regen*, dat in 2019 verscheen. Maar ik vermoed dat daar uw lectuur van het werk van Arjen Sevenster wel zo'n beetje is gestopt. Toch is het goed om ons te realiseren dat hij tijdens zijn leven bij talloze andere boekuitgaven betrokken is geweest. Zo vertaalde hij bijvoorbeeld samen met een medevertaler in 1980, uit het Japans in het Engels, het boek *78 Finite Groups and Finite Geometries* van de Japanse wiskundige Tosihiro Tsuzuku. Daar heb ik digitaal een beetje doorheen zitten bladeren, maar om u de waarheid begrijp ik zelfs de titel niet, laat staan de inhoud. De auteur was blijkens het voorwoord erg ingenomen met het werk van Arjen en zijn co-vertaler. Voor mij roept het kennismaken van zo'n onbegrijpelijke, maar voor Arjen kennelijk volkomen inzichtelijke tekst onder andere het besef op hoe weinig je in wezen van iemands geestelijk leven weet, ook al voel je nog zoveel verwantschap.

Die verwantschap was er wat mij betreft zeer zeker. Arjen en ik hebben niet alleen – samen met Lydia en met onze gemeenschappelijke vriend Radboud Molijn – olijven geplukt in Griekenland, hij en ik hebben later ook enkele malen als een soort tweepersoons lotgenotengroepje over onze respectieve kankerbehandelingen en de vooruitzichten daarvan gesproken. Dat was in elk geval voor mij waardevol, zowel vanwege het luisteren als vanwege het praten.

Dat ik hier voor u sta, terwijl Arjen er niet meer is, beschouw ik als een tijdelijke voorsprong, waaraan geen enkele rechten ontleend kunnen worden, eerder enige morele plichten. En een van die morele plichten is dat ik graag nog een keer onder woorden wil brengen waarom ik Arjens chemo-kronieken zoals gebundeld in *De wind van morgen*, zo ongelooflijk indrukwekkend vind, een boek om vele malen te herlezen. Daartoe moet ik even opnieuw beginnen.

Mensen kunnen niet overweg met oneindigheid. Daarom sturen wij peperdure *Voyagers* de ruimte in, om na te gaan of er echt geen einde komt aan het heelal. Daarom bestaat er zoiets als *horror vacui*, en willen mensen hekjes plaatsen in een open ruimte en grenzen trekken. Arjen Sevenster had door zijn talenten en door zijn opleiding de beschikking over drie systemen om de oneindigheid voor zichzelf hanteerbaar te maken.

Zijn eerste systeem was de wiskunde. Bij ons in het Westen bestaat dat systeem sinds vele eeuwen, zoals u weet, uit 9 getallen en de nul. Dat is niet veel, maar het is genoeg om heel veel oneindigheid mee te lijf te gaan. Je kunt er bijvoorbeeld mee bewijzen dat het aantal priemgetallen oneindig is. Daarmee heb je de oneindigheid weliswaar nog niet bedwongen, maar een dergelijke bewijsvoering suggereert wel dat je die oneindigheid daarmee op zijn plaats hebt gezet, als het ware ingekaderd. Met andere woorden: het eindige systeem van het tientallig stelsel geeft het nodige houvast ten overstaan van de oneindigheid.

Arjens tweede systeem was het Boeddhisme. Dat mag je natuurlijk eigenlijk geen systeem noemen, het is meer een houding of nog beter: een inzicht. Met dat inzicht kan een mens zich des te beter verhouden, niet zozeer tot het goddelijke als wel tot het menselijke. Simpel uitgedrukt: wanneer ziekte en zelfs dood overwonnen worden als hindernissen voor inzicht en innerlijke vrede, dan is een mens tegen de *eindigheid* van het leven opgewassen en wacht hem de *oneindigheid* als een soort genade, misschien zelfs als een beloning.

Het derde systeem waarmee Arjen zich een plaats verschafte tegenover de oneindigheid is het alfabet. Hij deed dat in wetenschappelijke publicaties, in vertalingen, in gedichten en in het schrijven van de kronieken zoals die in *De wind van morgen* te vinden zijn. Het witte blad papier of het lege scherm van een laptop is de oneindigheid in het klein. De 26 letters van het alfabet vormen het uitgekende systeem om die oneindigheid naar je hand te zetten. Met zijn goed gemaakte gedichten, zijn treffende en levensechte kronieken wist Arjen in de oneindigheid van alle ziektegeschiedenissen en levensberichten die al

bestaan, zijn eigen spoor te trekken. Dat spoor leidde onherroepelijk naar het einde toe, maar doordat het is opgetekend en uitgegeven is het tegelijk onuitwisbaar geworden, en dus oneindig.

Beste Lydia, beste familieleden en vrienden van Arjen, in mijn poging om nog weer iets terug te zeggen op de literaire nalatenschap van Arjen Sevenster heb ik het over drie aspecten gehad, drie manieren waarover deze bijzondere man beschikte om het leven tegemoet te treden: de wiskunde, het Boeddhisme en het schrijven. Nou is natuurlijk het bijzondere dat deze drie in Arjens geest niet van elkaar te scheiden waren. Wiskunde en taal vormden in hem geen tegenstelling, maar een synthese. En de Boeddhistische traditie in Japan had voor hem alles te maken met zijn vak als wiskundige, alsook met zijn wens en zijn vermogen om zich in poëzie te uiten. Misschien heeft die innerlijke compleetheid er wel mee te maken dat het menselijk leven zelf ook maar een systeem is tegenover de oneindigheid.

Dat is voor mij de bijzondere rijkdom van *De wind van morgen*, dat het juist door zijn eenheid, door zijn zoekende, uitproberende wijsheid, een soort levenskunstig handboek is geworden. Dat wil niet zeggen dat iedereen in soortgelijke omstandigheden als die van Arjen het één-op-één als een zelfhulp-gids zou kunnen gebruiken. Zelf geloof ik ook niet zo in zelfhulp. Als het erop aankomt in het leven kun je juist de hulp van anderen verschrikkelijk goed gebruiken. Arjen heeft dat, geloof ik, precies zo ondervonden: in de steun van Lydia, van hun kinderen en kleinkinderen, van overige familieleden, vrienden, buurtgenoten en zelfs van toevallige passanten. In het leven van Arjen Sevenster was ikzelf ook zo'n passant, een late passant, maar mijn ontmoetingen met hem zijn nog lang niet voorbij.

Heemstede, 11 oktober 2020